

Yükseköğretimde Öğrencilerin Akademik, Sosyal ve Kültürel Faaliyetlere Etkin Katılımı

Elif İLHAN¹ Şefika Sümeyye ÇAM² Zekeriya ÇAM³

Öz

Yükseköğretimde etkin katılım, son yıllarda dikkat çeken bir kavram hâline gelmiştir. Öğrenciler, akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılım göstererek akademik/ mesleki/ sosyal yaşamları için gerekli pek çok niteliği kazanabilir. Öğrencilere etkin katılım göstermelerini sağlayacak olanaklar sunmak, çabalarını desteklemek ve onları bu konuda yönlendirmek üniversitelerin görevleri arasındadır. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için öncelikle mevcut durumun belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerin akademik, sosyal, kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın modeli taramadır ve nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Ankara'daki bir devlet üniversitenin eğitim fakültesinin farklı bölümlerine devam eden 451 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan Üniversite Öğrencilerinin Akademik, Sosyal ve Kültürel Faaliyetlere Etkin Katılımı Anketi (ÜÖ-ASKFEKA) kullanılmıştır. Veriler, temel betimsel istatistik teknikleri ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin akademik faaliyetlere katılım düzeyinin orta; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyinin ise düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin dersin öğretim elemanlarıyla ders dışında yeterli iletişim kuramadıkları, ancak birbirleriyle sürekli iletişim hâlinde oldukları; ders içi faaliyetlerin kendilerini zorlamadığı ancak sınavlarda zorlandıkları gibi sonuçlara da ulaşılmıştır. Öğrencilerin etkin katılım düzeylerini yükseltmek amacıyla öğretim programları, öğrenenlerin aktif öğrenmesini sağlayacak şekilde geliştirilip uygulanmalı, ücretsiz sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmeli ve öğrenciler etkin katılım göstermeleri konusunda desteklenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Etkin Katılım, Akademik Faaliyetler, Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

Abstract

Student engagement at higher education has become a noteworthy concept recently. Students gain various qualifications for their academic, professional and social lives engaging actively in academic, social/ cultural activities. It is among the duties of universities to provide opportunities for students to engage, direct them and support their efforts. To fulfill this task, it is necessary to determine the current situation. In this study, it was aimed to determine the engagement levels of university students in academic, social/cultural activities. Study model was survey. Study group included 451 students at a state university in Ankara. Data collection tool was the questionnaire "University Student Engagement in Academic, Social/Cultural Activities (US-EASCA)" developed by the researchers. Data was analyzed with descriptive statistics. It was concluded the level of student engagement in academic activities is "moderate"; "low" in social/cultural activities, students do not communicate adequately with the instructors outside the class, but are in constant contact with each other; in-class activities do

¹ Elif İlhan, Öğr. Gör. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, elif_igrek@hotmail.com

² Şefika Sümeyye Çam, Arş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, sumeyyesubay@gmail.com

³ Zekeriya Çam, Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, z.cam@alparslan.edu.tr

not force them, but they are challenged by examinations. To raise student engagement level, curricula should be developed/implemented in a way enabling students to learn actively, free activities should be organized and students should be supported to engage in them.

Keywords: Higher education, Engagement, Academic Activities, Social and Cultural Activities

Giriş

Günümüzde yaşanmakta olan bilimsel, ekonomik, teknolojik, toplumsal gelişmeler bireylerin sahip olması beklenen niteliklerin çeşitlenmesini/artmasını kaçınılmaz hâle getirmiştir. Pek çok araştırmanın konusu olan bu nitelikler incelendiğinde, 21. yüzyıl bilgi toplumlarında bireylerin üst düzey düşünme, çalışma, yaşam becerilerine ve belirli alanlarda temel bilgilere sahip olmasının beklendiği görülmektedir (İlhan, 2018). Bu niteliklerin pek çoğu bireylerin akademik gelişimleriyle ilişkilendirilmektedir. Öte yandan işbirliği içinde takım çalışması yapma, etkili iletişim kurma, sorumluluk alma, girişimci olma, sosyal faaliyetlere katılma, toplumsal katılım gösterme, yeni şeyler deneme gibi nitelikler ise bireylerin yalnızca akademik değil sosyal ve kültürel gelişim göstermesiyle de ilişkilidir. Bunun için eğitimin her kademesinde olduğu gibi yükseköğretim kademesinde de öğrencilerin akademik faaliyetlerin yanı sıra kendilerine sağlanan sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılım göstermesi gerekmektedir.

“Etkin katılım”, yükseköğretim bağlamında son yıllarda özellikle dikkat çeken ve kapsamlı çalışmaların yapıldığı bir kavram hâline gelmiştir (Kahn, 2014; Kahu, 2013; Krause ve Coates, 2008; Kuh, 2001; Kuh, 2005; Kuh, Kinzie, Schuh, ve Whitt, 2005; Kuh, Kinzie, Buckley, Bridges ve Hayek, 2007; Kuh, Cruce, Shoup, Kinzie, ve Gonyea, 2008; Pascarella ve Terenzini, 2005). Mevcut çalışmada İngilizce “engagement” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak kabul edilen “etkin katılım” kavramının, alanyazında etkin katılım (Güvenç, 2015), bağlılık (Arastaman, 2009; Can, 2008; Önen, 2014), kendini verme (Güvenç, 2015) gibi farklı şekillerde kullanıldığı görülmektedir.

Alanyazında etkin katılımı ilgili yıllardır kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda etkin katılım kavramının farklı boyutlarına odaklanılarak tanımlandığı görülmektedir. Pek çok tanımda etkin katılım kavramının öznesi öğrenci olarak kabul edilmiştir (Cheminais, 2008, s. 6; Hu ve Kuh, 2002; Krause, 2005; Krause ve Coates, 2008; Kuh ve diğerleri.,2007; McClenney, 2007). Bazı örnekler göre etkin katılım; “Öğrencilerin, kendi öğrenmelerini sağlamak için tasarlanan etkinliklere harcadığı zaman, enerji ve kaynaklardır” (Krause, 2005), “Öğrencilerin doğrudan istedik çıktılara ulaşmalarını sağlayacak olan eğitim amaçlı etkinliklere katılmak için gösterdikleri çabanın niteliğidir” (Hu ve Kuh, 2002) ve “Öğrencilerin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılım gösterme konusunda istekli olmaları ve engellere/ zorluklara rağmen pes etmemeleridir” (McClenney, 2007). HEFCE (2008) ise kurumlara bir diğer ifadeyle üniversitelere de vurgu yaparak bu kavramı “Kurumların öğrencileri, öğrenme tecrübelerini şekillendirme sürecine dâhil etmesi ve onlara bu süreçte yetki vermesi” şeklinde

tanımlamıştır. Kuh (2009) ve Trowler (2010) ise etkin katılım kavramını hem öğrenci hem üniversite açısından iki boyutlu şekilde tanımlamıştır: “Öğrencilerin üniversite tarafından belirlenen hedeflerle ilişkili olan etkinliklere katılmak; üniversitelerin ise öğrencileri bu etkinliklere dâhil etmek için harcadığı zaman ve çabadır” (Kuh, 2009, s. 683). “Öğrencilerin öğrenme tecrübelerini artırarak öğrenme çıktılarını ulaşmasını sağlamak ve kurumun performansını, tanınırlığını artırmak için hem öğrenciler hem de kurumlar tarafından harcanan zaman, çaba, gerekli kaynaklar arasındaki etkileşimdir (Trowler, 2010, s.3).

Coates (2007) ise etkin katılım kavramının kapsamını genişleterek bu kavramın “öğrencilerin akademik ve aynı zamanda akademik olmayan tecrübelerini kapsayan geniş bir yapı” (Coates, 2007) olduğunu vurgulamıştır. Kuh ve diğerleri (2007), bu kavrama ilişkin diğer tanımlarda gözlenen mekan sınırlamasını ortadan kaldırarak “ölçülebilir çıktılardan ortaya çıkmasını sağlayacak şekilde, öğrencilerin sınıf içinde ve dışında eğitim açısından önemli uygulamalara katılımı” şeklinde tanımlamıştır.

Tüm bu tanımlardaki etkin katılım kavramının değişkenleri ne, nerede, ne zaman ve kim sorularına cevap verebilecek şekilde temel alınarak etkin katılım, sınıf içinde ve dışında; akademik ve sosyal/ kültürel faaliyetlerin planlama, uygulanma ve değerlendirilme aşamalarında öğrencilerin ve kurumun/ üniversitenin sorumluluk alması ve performans sergilemesi olarak tanımlanabilir.

Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü gibi etkin katılım ile ilgili dört farklı bakış açısı vardır (Kahu, 2013):

- Davranışsal bakış açısı: Etkili öğretim faaliyetlerine, öğrenci davranışlarına ve üniversitedeki uygulamalara odaklanır.
- Psikolojik bakış açısı: Etkin katılımı, bilişsel, duyuşsal ve ilişkisel/ bağıntısal boyutları olan bireysel/ içsel bir süreç olarak görür.
- Sosyo-kültürel bakış açısı: Sosyo-kültürel bağlamın etkin katılım üzerindeki rolüne odaklanır. Üniversitenin yapısal etkilerini; kültür, politikalar, eğitim programı ve değerlendirmeyi ve öğrencilerin geçmişi, spor-sosyal kapasitelerini, öğrencilerin-diğer personelin motivasyonu, desteği, kimliği gibi psikososyal etkileri de kapsar.
- Holistik – bütüncül bakış açısı: Tüm bakış açılarını bir araya getirmeye çalışır.

Kahu (2013) tarafından belirtilen bütüncül bakış açısına uygun şekilde etkin katılımın farklı boyutları kapsayan geniş bir kavram olduğu ifade edilebilir. Bu boyutlar farklı çalışmalarda şu şekilde gruplandırılmıştır:

- Akademik ve akademik olmayan öğrenci tecrübeleri (Coates, 2007, s.122),

- Akademik zorluk düzeyi, aktif ve işbirlikçi öğrenmenin varlığı, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ve destekleyici kampüs çevresi (Kuh ve Schneider, 2008),
- Kampüste veya ders çalışarak harcanan zaman, öğrencilerin eğitsel amaçlarıyla bağlantılı sınıf içi ve dışı öğrenme tecrübeleri (Krause, 2005),
- Öğretim sürecine, öğrencilerin tecrübeleri, onların sınıf dışı yaşamları ve kurumsal destek (McClenney, 2007),
- Soru sorma, öğrenme etkinliklerinde arkadaşlarıyla işbirliği içinde çalışma, öğrendiklerini bütünleştirme, okuma-yazma, öğretim elemanlarıyla etkileşim içinde olma gibi öğrencilerin sınıf içindeki/ dışındaki zamanlarını nasıl geçirdikleri ile ilgili olan davranışsal ögeler ve insan ilişkilerindeki nitelik, öğretim elemanlarından yüksek beklentiler, destekleyici bir çevre gibi algısal ögeler (McCormick, Kinzie ve Gonyea, 2013).
- Aktif ve işbirliğine dayalı, öğrenci çabası, akademik zorluk, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi, öğrenenlerin desteklenmesi (CCSSE'den aktaran McClenney, 2007)

Bu açıklamalardan görülebileceği ve Harper ve Quaye (2009) tarafından vurgulandığı gibi etkin katılım; basitçe bazı etkinliklere katılmak değildir. Bu kavram; öğrencilerin yalnızca davranışlarına değil duygu ve düşüncelerine de odaklanır (Fredricks, Blumenfeld, ve Paris, 2004, s.62). Etkin katılımın davranışsal, duyuşsal ve bilişsel boyutlarını şu şekilde açıklanabilir (Fredricks ve diğerleri, 2004, s. 62-63).

- Davranışsal katılım: Davranışsal katılım gösteren öğrenciler derse gelme ve katılma gibi davranışları sergilemektedir. Bu öğrenciler rahatsız edici veya olumsuz davranışlar sergilememektedir.
- Duygusal katılım: Duygusal katılım gösteren öğrenciler, ait olma duygusu, ilgi duyma, zevk alma gibi duyuşsal tepkiler vermektedir.
- Bilişsel katılım: Bilişsel katılım gösteren öğrenciler, kendi öğrenmelerine katkı sağlamakta, zorunlulukların ötesine geçmekte ve mücadele etmekten/ zorlanmaktan zevk almaktadır.

Bu farklı boyutlar da dikkate alındığında etkin katılımın yalnızca akademik faaliyetlere katılım ile ilişkilendirilmesi bu kavramın sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Aksine etkin katılım “öğrenmenin resmi eğitim programının içinde veya ötesinde gerçekleştiği” düşüncesine dayanmaktadır (Krause, 2005). McClenney (2007) de bu görüşü destekler nitelikte etkin katılımın göstergelerini (i) derse gelme ve katılma, (ii) verilen ödevleri yapma, (iii) öğrenme ortamına katılma ve (iv) kampüste sağlanan ders dışı (extra-curricular) öğrenme imkânlarına katılma olarak sıralamıştır. Bu göstergelerden ilk üçü eğitim programı çerçevesindeki *ders içi*; sonuncusu ise *ders dışı* faaliyetler ile ilişkilendirilebilir. Etkin katılım alanında öncü çalışmalar gerçekleştiren Kuh (2009) da ders dışı

faaliyetlere vurgu yaparak bunların öğrenci gazetesi için yazı yazma, kampüste bir ofiste/ programda çalışma, öğrenci topluluğunda lider olma gibi etkinlikler olduğunu belirtmiştir.

Yükseköğretim bağlamında gerçekleşen öğrenci sayısındaki artış, öğrenci profilinin çeşitlenmesi, öğrencilerin kazanması beklenen niteliklerin artması/ çeşitlenmesi gibi gelişmeler öğrencilere üniversitelerde sağlanan fırsatların önemi konusunda çalışmaların yapılmasına neden olmuştur. Amerika'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalara göre öğrencilerin üniversitede deneyimledikleri şeyler, kim olduklarından veya hangi üniversiteye devam ediyor olduklarından daha önemlidir (Kuh, 2001). Öğrencilerin kendilerine sunulan imkânları deneyimleme durumları, onların etkin katılım düzeyiyle doğrudan ilgilidir. Bu konuda yapılan çalışmaları kapsamlı bir incelemesi yapan Trowler (2010) etkin katılım ile pek çok önemli değişken arasında bağlantılar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu değişkenler; akademik başarı (Indiana University Center for Postsecondary Research 2002; Pike, Schroeder ve Berry 1997; Tross, Harper Osher ve Kneidinger 2000; Lizzio ve Wilson, 2009, s.81; Pascarella ve Terenzini, 2005), memnuniyet (Kuh ve Vesper 1997; Kuh ve diğerleri. 2005; Kuh ve diğerleri. 2007; Pascarella ve Terenzini, 2005), kişisel gelişim (Kuh, Chen ve Laird, 2007; Carini, Kuh ve Klein, 2006), okul sonrası yaşam kalitesi (Kuh, 2009; Pascarella ve Terenzini, 2005), okula devam etme (Kuh ve diğerleri, 2008). Etkin katılım; yalnızca akademik başarının sağlanması için değil aktif vatandaşlar yetiştirmek için de önemlidir (Barnett ve Coate, 2005).

Pek çok çalışmada vurgulandığı gibi etkin katılım yalnızca öğrenciler için değil, öğretim elemanları ve kurum (üniversite) için de önem taşımaktadır (Astin, 1984; Bensimon 2009; Krause, 2005; Kuh, 2005; Rush ve Balamoutsou, 2006; Trowler, 2010). Öğretim elemanları için öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki bağın kuvvetlenmesi/ etkileşimi, mesleki doyum yaşamalarını; üniversiteler için ise diğer üniversiteler ile rekabet edilebilirlik düzeyinin artırılması, onların yeni nesil üniversiteler hâline gelmesini sağlaması açısından önemlidir.

Etkin katılımın nitelikli bireyler yetiştirme sürecine katkısını ve alanyazında vurgulanan diğer önemli katkılarının gerçekleştirilmesini sağlamak için yapılması gereken bir dizi işlem vardır (Billingham, 2017; Coates, 2005; Krause, 2005). Bu işlem basamakları, mevcut çalışmanın araştırmacıları tarafından öğrenciler için “uygun bir çevre yarat, hedef kitleyi tanı, sorumluluk ver ve çabalarını destekle” olmak üzere dört boyutta gruplandırılmıştır. Şekil 1’de bu boyutlar ve ilgili işlemler görülmektedir (Billingham, 2015, Coates, 2005; Krause, 2005)

Şekil 1. Yükseköğretimde Etkin Katılım Düzeyini Artırmak İçin Yapılması Gereken İşlemler

Etkin katılım, çok boyutlu bir kavramdır; yalnızca öğrenci davranışlarına indirgenerek açıklanamaz. Bu yüzden öğrencilerin etkin katılım düzeyini artırabilmek için öğretim elemanı/üniversite yönetiminin gerekli olanaklar sunması ve öğrencilerin katılımını desteklemesi gerekmektedir. Ancak tüm bunların öncesinde üniversitelerde öğrencilerin hem akademik hem de sosyal/ kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeylerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Başarı sıralamalarında her zaman en yüksek puanlara sahip üniversitelerin yer aldığı Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, İngiltere gibi ülkeler etkin katılımın önemini farkındadır. Bu ülkelerde, üniversite öğrencilerinin etkin katılım düzeylerini belirlemek için ulusal düzeyde uzun yıllardır uygulanan etkin katılım ölçekleri kullanılmaktadır. Örneğin 1998’de pilot uygulaması yapılarak başlanan Ulusal Öğrenci Etkin Katılım Anketi (National Survey of Student Engagement-NSSE) Amerika ve Kanada’da lisans programlarına devam eden öğrencilere birinci ve son sınıfta uygulanmaktadır (Kuh, 2009). İngiltere’de ise Ulusal Öğrenci Anketi (National Student Survey-NSS) 2005 yılından bu yana lisans programlarının son sınıf öğrencilerine uygulanmaktadır (HEFCE, 2014). Ulusal düzeyde uygulanan bu ölçek/ anketlerin sonuçları dikkatle izlenmekte ve yetkililer tarafından gerçekleştirilen iyileştirme/ geliştirme faaliyetlerine kaynaklık etmektedir.

Üniversitelerin performanslarını değerlendirme konusunda politik ve kurumsal vurguların (Maskell ve Collins, 2017) arttığı günümüzde etkin katılım, üniversitelerin temel hedefleri arasında yer alması beklenen öğretim ve öğrenmede niteliği sağlama konusunda çok önemlidir. Yükseköğretimde öğretimin niteliğini artırmak amacıyla pek çok yükseköğretim sisteminde yürütülmekte olan etkin katılım ile ilgili çalışmalar, Türk yükseköğretiminde de gerçekleştirilmelidir. Ancak Türkiye’de bu

yönde yapılan çalışmalar; gerek ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri (Arastaman, 2009; Güvenç, 2015; Önen, 2014) gerekse de yükseköğretim kademesi (Çapa Aydın vd. 2012) için oldukça sınırlıdır. Alanyazında belirlenen bu sınırlılığın ortadan kaldırılması, üniversite öğrencilerinin etkin katılım düzeyini belirleme çalışmalarına ilişkin kuramsal-uygulamaya dönük veriler ve etkin katılım düzeyini artırmak için öneriler sunması açısından bu çalışma önem taşımaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sınıf içinde/ dışında sağlanan akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır. Üniversite öğrencilerinin geçirdikleri bir dönem boyunca;

- i) Yapmış oldukları akademik faaliyetlere etkin katılım düzeyleri nedir?
- ii) Algıladıkları akademik iş yükleri ve zorluklar ne düzeydedir?
- iii) Öğretim elemanları ve arkadaşları ile iletişimi ve işbirliği yapma düzeyleri nedir?
- iv) Sosyal/ kültürel etkinliklere etkin katılımı ne düzeydedir?
- v) Yapmış oldukları tüm faaliyetlere ilişkin genel değerlendirmeleri nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılımlarına ilişkin var olan durumun betimlenmesi amacıyla tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2008). Bu araştırma, nicel araştırma özelliği göstermektedir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2016-2017 bahar yarıyılında Ankara'daki bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 451 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının genellenebilir özelliğini artırmak için farklı bölüm ve sınıf düzeylerine ulaşılmış, örneklem çeşitliliğinin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların 350'si kadın (%77.6) ve 101'i (%22.4) ise erkektir. Yaş ortalamaları 20.85 ($S_x= 1.98$), genel akademik not ortalamaları 2.99 ($S_x= .47$)'dir. Tablo 1'de detaylı bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Program ve Sınıflara Göre Dağılımları

Değişkenler	<i>n</i>	%	
Program	Fen Bilgisi Eğitimi	62	13.7
	Yabancı Diller Eğitimi	97	21.5
	Rehberlik ve Psik. Danış.	42	9.3
	Coğrafya Eğitimi	19	4.2
	Felsefe Grubu Eğitimi	18	4.0
	Türkçe Eğitimi	82	18.2
	İlköğretim Mat. Eğitimi	14	3.1
	Sınıf Eğitimi	78	17.3
	Okulöncesi Eğitimi	39	8.6
Toplam	451	100.0	
Sınıf Düzeyi	1	77	17.1
	2	143	31.7
	3	141	31.3
	4	90	20.0
	Toplam	451	100.0

Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada öğrencilerin katılım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla ilgili alanyazın taranarak araştırmacılar tarafından Üniversite Öğrencilerinin Akademik, Sosyal ve Kültürel Faaliyetlere Etkin Katılımı Anketi (ÜÖ-ASKFEKA) geliştirilmiştir. Anket formu “Akademik Faaliyetler”, “Akademik İş Yükü/Zorluk”, “İletişim-İş Birliği”, “Sosyal Faaliyetler” ve “Genel Değerlendirme” olmak üzere beş bölüm ve toplam 50 maddeden oluşan 4’lü Likert türü bir ölçme aracıdır. Anketin kapsam geçerliliği için iki ölçme değerlendirme uzmanından görüş alınmıştır. Anketin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa değeri hesaplanmış ve bu değer $\alpha = 0.91$ olarak hesaplanmıştır. Üniversite Öğrencilerinin Akademik, Sosyal ve Kültürel Faaliyetlere Etkin Katılımı Anketinden (ÜÖ-ASKFEKA) elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla temel betimsel istatistik (yüzde ve frekans) ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Anketin “Akademik Faaliyetler” boyutunda öğrencilerin bir önceki eğitim-öğretim döneminde almış oldukları dersler kapsamında yaptıkları etkinliklere ilişkin sorular yer almaktadır. Bu sorulara verilen yanıtlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Bir Önceki Dönemde Yapmış Oldukları Akademik Faaliyetler

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde, aşağıdaki faaliyetleri ne kadar gerçekleştirdiniz?	Hiç		Biraz		Çok		Çok Fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Verilen ödevleri yaparak derse geldim.	16	3.5	170	37.7	181	40.1	84	18.6
Ödevlerimi hazırlamaya çok zaman ayırdım.	25	5.5	179	39.7	148	32.8	99	22.0
Derste sunumlar yaptım.	29	6.4	127	28.2	178	39.5	116	25.7
Ders/konu hakkında ders içinde görüş bildirdim.	26	5.8	205	45.5	141	31.3	78	17.3
Devamsızlık yapmamaya dikkat ettim.	29	6.4	146	32.4	154	34.1	121	26.8
Üniversite kütüphanesinden faydalandım.	29	6.4	168	37.3	160	35.5	94	20.8
Her dersime eşit derecede zaman ayırabilmek için plan yaptım.	114	25.3	214	47.5	87	19.3	35	7.8
Hafta sonları düzenli olarak ders çalıştım.	154	34.1	210	46.6	60	13.3	24	5.3
Farklı derslerde öğrendiğim şeyleri harmanladım.	34	7.5	207	45.9	168	37.3	42	9.3
Derste öğrendiğim şeyleri günlük hayatımda kullandım.	34	7.5	209	46.3	165	36.6	41	9.1
Ödev/proje hazırlarken online (çevrimiçi) öğrenme sistemlerini kullandım.	67	14.9	171	37.9	139	30.8	72	16.0

Tablo 2 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin akademik faaliyetlere yönelik etkin katılımları incelendiğinde anket maddelerine verilen yanıtların önemli çoğunluğunun “biraz” boyutunda toplandığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, öğrenciler akademik faaliyetlere genel olarak orta düzeye yakın bir katılım sağlamaktadırlar. Maddeler incelendiğinde iki önemli bulgu dikkat çekmektedir. “Her dersime eşit derecede zaman ayırabilmek için plan yaptım” ve “Hafta sonları düzenli olarak çalıştım” maddelerinde oldukça düşük düzeyde bir katılım sağlandığı görülmektedir. Öğrencilerin akademik faaliyetlere katılım sağlayabilmek için düzenli zaman ayırmadıkları ve plan yapmadıkları söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Algıladıkları Akademik İş Yükleri ve Zorluklar

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde ne kadar okuma yaptınız?	Hiç		1-5		6-10		10+	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Dersin gereği olarak okuduğum kitap sayısı	35	7.8	298	66.1	74	16.4	44	9.8
Kişisel gelişimim/zevk aldığım/merak ettiğim için okuduğum kitap sayısı	36	8.0	221	49.0	103	22.8	90	20.0
Dersin gereği olarak, okuduğum makale sayısı	64	14.2	193	42.8	97	21.5	97	21.5

Tablo 3’te görüldüğü üzere akademik iş yükü-zorluk kapsamında üç önemli boyut incelenmiştir. Bunlardan ilki “Öğrencilerin yaptığı okumalar”dır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğu 1 ile 5 arasında kitap ve makale okumuşlardır. Dersin gerekliliği kadar, kendi zevklerine göre ve yine dersin gerekliliği kadar yaptıkları okumaların sayısı (makale ve kitap) 1-5 arasında olup, bu durum orta düzeye yakın olarak değerlendirilebilir.

Akademik iş yükü-zorluk kapsamında derslerde gerçekleştirilen etkinliklerin öğrenciler tarafından algılanan zorluk düzeyi de incelenmiştir. Ders etkinlikleri ise ders içi faaliyetler, ders

ödevleri ve yazılı sınavlar olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda öğrencilere yöneltilen sorulara verilen cevaplar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Akademik Faaliyetlerin Zorluk Düzeyine İlişkin Katılımcı Görüşleri

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde akademik faaliyetlerin zorluk seviyesi nedir?	Kolay		Orta		Zor		Çok Zor	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Ders içi faaliyetler (sunum, tartışma vb.)	31	6.9	273	60.5	115	25.5	32	7.1
Ödevler	27	6.0	234	51.9	147	32.6	43	9.5
Yazılı sınavlar	9	2.0	183	40.6	190	42.1	69	15.3

Tablo 4'te akademik iş yükü-zorluk kapsamında incelenen diğer bir boyutta ise; ders içi faaliyetler, ödevler ve sınavların zorluk düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin büyük çoğunluğu ders içi faaliyetleri ve ödevleri orta düzeyde zor bulurken, yapılan sınavları zor bulmaktadırlar. Bu bakımdan öğrencilerin dersteki akademik iş yüklerine göre sınav düzeylerinin zor hazırlandığı düşünüldüğü söylenebilir. Bu görüşü destekler nitelikte öğrenci cevapları incelendiğinde, sınavların kolay olduğunu düşünen öğrenci sayısının da oldukça az olduğu söylenebilir (f= 9).

Akademik iş yükü-zorluk boyutunda son olarak öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde başarılı olmaları konusunda kendilerinden neler beklendiği incelenmiştir. Bu kapsamda, derste öğrenilenlerin ezberlenmesi, örneklerle açıklanması ve öğrenilenlerin uygulanması gibi davranışların öğrencilerden ne kadar sıklıkta beklendiğine ilişkin öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Başarılı Olmaları İçin Kendilerinden Beklenenlere İlişkin Görüşleri

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde, akademik faaliyetlerde başarılı olabilmek için sizden beklenenler ne sıklıktaydı?	Hiç		Nadiren		Sık Sık		Her Zaman	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Derste öğrendiklerimizi ezberleme/hatırlama	10	2.2	168	37.3	232	51.4	41	9.1
Derste öğrendiklerimizi örneklerle açıklama	7	1.6	129	28.6	277	61.4	37	8.2
Derste öğrendiklerimizi günlük hayata uygulama	28	6.2	197	43.7	189	41.9	37	8.2
Derste öğrendiklerimizi nedenleriyle analiz etme	28	6.2	193	42.8	185	41.0	45	10.0
Derste öğrendiklerimizi organize ederek yeni yorumlar getirmek/sonuçlar çıkarma	22	4.9	173	38.4	204	45.2	51	11.3
Derste öğrendiklerimizi farklı derslerle karşılaştırarak arkadaşlar arasından tartışma	38	8.4	204	45.2	157	34.8	52	11.5

Tablo 5'te akademik iş yükü-zorluk kapsamında öğrenme-öğretme sürecinde etkin katılımın sağlanması için öğrencilerden beklenen davranışlar incelendiğinde, öğrencilerin düşük düzeyde bir katılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu boyutta "Derste öğrendiklerimizi ezberleme/hatırlama" maddesine yönelik ortaya çıkan bulgular dikkat çekmektedir. Çünkü öğrencilerin yarısından fazlası (%51.4) ezberci eğitim sistemine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulguya göre öğrencilerin eğitim sistemini ezberci bir sistem olarak algıladıklarını düşünülebilir. Başka bir deyişle, öğrencilerin ezbere

dayalı bir öğrenme yöntemi izledikleri söylenebilir. Bu nedenle, öğrenme öğretim süreçlerinde yapılan uygulamaların gözden geçirilmesi önemlidir. Anlatım yönteminin kullanılması öğrencilerin derste pasif bir dinleyici konumunda olması onların ezbere dayalı bir öğrenme yöntemini izlemelerine neden olabilir. Bu yorum, araştırmanın diğer bulguları ile desteklenmektedir. Bu bulgulara göre; öğrenciler akademik faaliyetlerde aktif değildiler ve derslere etkin katılım düzeyleri düşüktür. Araştırma kapsamında öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine katılımlarının diğer bir boyutu olarak öğretim elemanları ve arkadaşlarıyla “İletişim - İşbirliği” yapma durumları incelenmiştir. Bu boyutta öğrencilerden alınan yanıtlar Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Öğretim Elemanları İle İletişimi ve İşbirliği Yapma Durumları

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde aşağıdaki faaliyetleri ne kadar gerçekleştirdiniz?	Hiç		Biraz		Çok		Çok Fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Takıldığım konuları rahatlıkla sordum.	35	7.8	233	51.7	152	33.7	31	6.9
Ders dışında da dersle ilgili konularda sosyal medya, anlık ileti ya da telefon yoluyla iletişim kurduk.	108	23.9	180	39.9	119	26.4	43	9.5
Düşüncelerimi ifade ettiğimde beni saygılı bir şekilde dinledi.	22	4.9	111	24.6	248	55.0	68	15.1
Dersler dışında topluluk/kulüp vb. çalışmalara katıldık.	227	50.3	141	31.3	64	14.2	18	4.0
Ders/okul konuları dışındaki konular hakkında sohbet ettik.	83	18.4	215	47.7	116	25.7	36	8.0
Hazırladığımız ödevlere geribildirim verdi.	24	5.3	155	34.4	220	48.8	52	11.5
Derslerime gelmeyen diğer öğretim elemanlarına ulaşmak kolay oldu.	110	24.4	215	47.7	100	22.2	24	5.3

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin öğretim elemanlarıyla iletişim ve iş birliğine yönelik katılım düzeyleri incelendiğinde bulguların çoğunun “biraz” yanıt kategorisinde toplandığı görülmektedir. Yani öğrencilerin öğretim elemanları ile ders dışında düşük düzeyde iletişim kurdukları dolayısıyla yeteri kadar iş birliği hâlinde olmadıkları tespit edilmiştir. Bu boyuttaki maddeler incelendiğinde, özellikle topluluk-kulüp çalışmalarına katılımında etkin katılımın orta düzeyin altında olduğu görülmektedir. Bu durum, ders dışında öğrencilerin öğretim elemanlarıyla bir araya gelmediklerinin ve dolayısıyla iletişim-işbirliği sağlama noktasında yetersizliğin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca Tablo 6’da görüldüğü üzere “Düşüncelerimi ifade ettiğimde beni saygılı bir şekilde dinledi” ve “Hazırladığımız ödevlere geribildirim verdi” maddeleri ise öğrencilerin öğretim elemanlarıyla ders içinde ve akademik faaliyetlere ilişkin konularda iletişime geçmekte sorun yaşamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgudan hareketle öğretim elemanlarının ders dışında öğrencilerle paylaşımda bulunmaya kapalı olduğu ya da öğrencilerin bu konuda isteksiz oldukları/çekingen davrandıkları düşünülebilir. Çünkü öğretim elemanlarına soru sorulduğunda kendilerini dinlenildikleri düşünmesine rağmen öğrencilerin sorularını sormakta rahat olmamaları dikkat çekicidir.

Tablo 7. Öğrencilerin Arkadaşları ile İletişimi ve İşbirliği Yapma Durumları

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde, arkadaşlarınızla aşağıdaki faaliyetleri ne kadar yaptınız?	Hiç		Biraz		Çok		Çok Fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Anlamakta zorlandığım konularda birlikte çalıştık.	32	7.1	166	36.8	191	42.4	62	13.7
Derslerle ilgili konuları tartışarak karşılıklı fikir alışverişinde bulunduk.	20	4.4	134	29.7	222	49.2	74	16.4
Grup ödevlerimizi hazırladık.	28	6.2	108	23.9	212	47.0	101	22.4
Birlikte ders çalışmaktan keyif aldık.	33	7.3	131	29.0	191	42.4	95	21.1
Haberleşebilmek için bir iletişim grubuna dâhil oldum.	21	4.7	69	15.3	207	45.9	154	34.1
Farklı sınıflardaki arkadaşlarımızdan ders hakkında bilgi aldık.	54	12.0	151	33.5	159	35.3	87	19.3

Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin arkadaşlarıyla sağladıkları iş birliğine yönelik etkin katılımlarının “çok” düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgu çerçevesinde öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmaya ve iş birliği halinde çalışmaya yönelik yüksek düzeyde katılım sağladıkları söylenebilir. Bu bulgu Tablo 6’daki bulgular ile karşılaştırıldığında öğrencilerin iletişim-işbirliği boyutundaki katılım davranışlarının dersin öğretim elemanlarından daha çok, akran ya da arkadaşları ile sağlandığı söylenebilir.

Öğrenci katılımının akademik boyutunun yanında öğrencilerin katılım davranışları Sosyal/Kültürel etkinliklere katılım boyutunda da incelenmiştir. Bu çerçevede öğrencilere ankette sorulan sorulara alınan yanıtlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin Sosyal/ Kültürel Etkinliklere Katılım Durumları

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminde, aşağıdaki sosyal/kültürel faaliyetleri hangi sıklıkta gerçekleştirdiniz?	Hiç		Bazen		Sıklıkla		Çok Sık	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Konser	268	59.4	134	29.7	32	7.1	7	1.6
Tiyatro	187	41.5	178	39.5	55	12.2	21	4.7
Sinema	64	14.2	197	43.7	147	32.6	33	7.3
Kongre, konferans ve sempozyuma katılma	116	25.7	247	54.8	66	14.6	12	2.7
Doğa gezisi	236	52.3	144	31.9	47	10.4	15	3.3
Müze	237	52.5	171	37.9	22	4.9	11	2.4

Tablo 8’de öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik etkin katılım düzeyleri incelendiğinde bulguların “hiç” boyutunda topladığı görülmektedir. Öğrencilerin yarısından fazlası bir önceki dönem “konser, doğa gezisi ve müze”, yarısına yakını da “tiyatro”ya hiç gitmediklerini; “sinema, kongre-konferans-sempozyuma” ise “bazen” gittiklerini belirtmişlerdir. Bulgular genel olarak incelendiğinde, öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik katılım düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Etkin katılım anketinin son boyutunda öğrencilerin genel değerlendirmeleri incelenmiştir. Bu boyutta öğrencilerden; öğretim elemanı, idari personel ve öğrencilerle olan iletişimleriyle eğitim deneyimleri ile ilgili genel değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğrencilerin Genel Değerlendirmeleri

Geçtiğimiz eğitim-öğretim döneminin tamamını göz önünde bulundurarak aşağıdaki konuları genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?	Zayıf		Orta		İyi		Harika	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretim elemanları ile olan iletişiminiz	61	13.5	185	41.0	164	36.4	32	7.1
Öğrencilerle olan iletişim	12	2.7	82	18.2	266	59.0	82	18.2
İdari personelle olan iletişim	133	29.5	169	37.5	119	26.4	21	4.7
Eğitim tecrübelerinizin tamamı	29	6.4	164	36.4	217	48.1	32	7.1
Eğitim tecrübeleriniz açısından kendi performansınız	26	5.8	157	34.8	224	49.7	35	7.8

Tablo 9'da görüldüğü üzere öğrencilerin çoğunluğu öğretim elemanları ve idari personelle olan iletişimlerinin "orta" düzeyde, arkadaşlarıyla olan iletişimlerinin "iyi" düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Genel değerlendirme bağlamında öğrencilerin yaklaşık yarısı, eğitim tecrübelerinin tamamının ve kendi performanslarının "iyi" olduğunu bildirmişlerdir.

Son olarak katılımcılara "Bir şansınız daha olsa yine bu üniversiteyi tercih eder miydiniz?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların 53'ü (%11.8) "kesinlikle hayır", 99'u (%22.0) "hayır", 218'i (%48.3) "evet" ve 81'i (%18) "kesinlikle evet" cevabını vermiştir.

Sonuç ve Tartışma

Yükseköğretimde öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeylerinin incelendiği bu çalışmada, öğrencilerin akademik faaliyetlere katılım düzeylerinin "orta" düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin akademik faaliyetlere etkin katılım düzeyi "orta" olarak belirlenmiştir (Radloff, 2011). Coates (2005) tarafından vurgulandığı gibi öğrencilerin etkin katılım düzeyini artırmak için "gerekli şartları sağlama, imkânlar sunma ve beklentilere cevap verme" sorumluluğu öğretim elemanı ve üniversitelerindedir.

Öğrencilerin akademik iş yükleri incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencileri derslere yeteri kadar hazırlanmadan gelmekte ve dersin öğretim elemanı tarafından verilen ödevler için çok zaman harcanmamaktadır. Bu duruma paralel olarak öğrencilerin derslerde orta; sınavlarda ise yüksek düzeyde zorlandığı tespit edilmiştir. Amerika'da yapılan bir etkin katılım çalışmasında da üniversitelerim eğitim ile ilgili bölümlerinde okuyan öğrenciler, derslerin kendilerini orta düzeyde (yaklaşık % 60) zorladığını ifade etmiştir (NSSE, 2015). Öğrenme öğretme sürecinde etkin katılım orta düzeyde sağlanır ve öğrenciler derste yine orta düzeyde zorlanırken

yapılan sınavlarda yüksek düzeyde zorlanma durumları dikkat çekmektedir. Bu durum öğrencilerin yeteri kadar derslere katılım sağlamadıkları için sınavlarda zorlandıklarının bir göstergesi olabilir.

Öğrencilerin akademik iş yükleri incelendiğinde bir dönem boyunca zorunlu ya da zevk için okunan makale ya da kitap sayısının 1-5 arasında olduğu tespit edilmiştir. Odabaş, Odabaş ve Polat (2008) tarafından yapılan “Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği” adlı çalışmada da benzer şekilde üniversite öğrencilerinin %46’sının bir yıl içinde en fazla beş kitap okuduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz, Köse ve Korkut’un (2009) çalışmasında da üniversite öğrencilerinin okuduğu kitap sayılarının oldukça az olduğu tespit edilmiştir. OECD ülkeleri arasında Türkiye’nin okuma düzeyinin son sıralarda olması (Ungan, 2008) mevcut araştırmanın bu önemli sonucuna paralellik göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin okuma düzeylerinin düşük çıkması arzu edilmeyen bir durumdur. Çünkü bireylerin bilgi çağında ihtiyaç duyulan kendini sürekli yenileme ve geliştirme gibi niteliklere sahip olmasının başlıca yollarından biri farklı alanlarda okumalar yapmaları ve okuduğunu anlama becerisine sahip olmalarıdır.

Araştırmanın dikkat çeken bir diğer sonucuna göre akademik iş yükü-zorluk kapsamında öğrenme-öğretme sürecinde etkin katılımın sağlanması için öğrenciler derste öğrendiklerini yalnızca ezberlemelerinin/ hatırlamalarının yeterli olduğunu düşünmektedir. Oysaki öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerinde son yıllarda yapılandırmacı yaklaşıma uygun şekilde öğrencilerin aktif öğrenmesini sağlayacak çeşitli öğretim model/ yöntemleri uygulanmaktadır. Hem yurt içinde hem de yurt dışında 21. yüzyılda uygulanmaya başlanılan öğretim programlarının tamamı bu yaklaşıma uygun şekilde geliştirilmektedir. Bu öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenleri yetiştiren eğitim fakültelerinde de öğretim programlarının bu yaklaşıma uygun şekilde geliştirip uygulanması beklenmektedir. Ancak bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, geleceğin öğretmenleri şu an hâlâ ezberci bir eğitim anlayışı ile yetiştirilmektedir. Yani yapılandırmacı yaklaşım, bu yaklaşıma uygun olmayan ezberci bir eğitim anlayışı ile öğrencilere-geleceğin öğretmenlerine- anlatılmaktadır. Bu durum öğrencilerin derslere etkin katılım düzeyinin düşük olmasının temel nedenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Çünkü öğretim elemanlarının öğretim anlayışı/ faaliyetleri öğrencilerin etkin katılım düzeylerini etkilemektedir (Watkins, Carnell, Lodge, Wagner, ve Whalley, 2002). Mevcut araştırmanın sonuçları, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasını sağlayan bir öğretim anlayışı ve buna uygun faaliyetler yerine onlara bilgiyi ezberlettiren bir öğrenme ortamı ile üniversitelerde öğrenme-öğretme sürecinin devam ettiğini göstermektedir. Öğrencilerden akademik/ mesleki/ sosyal yaşamda başarılı olmaları için eleştirel düşünme, problem çözme, çok yönlü düşünme, girişimcilik, yaratıcılık gibi sentez ve değerlendirme düzeyinde becerilere sahip olması beklenirken; eğitim durumunda ve değerlendirme sürecinde bilgi düzeyinde performans göstermeleri beklemek hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşmayı engelleyebilir.

Etkin katılım düzeyinin düşük çıktığı öğelerden biri de öğrencilerin öğretim elemanlarıyla iş birliği yapma düzeyleridir. Araştırma sonuçlarına göre dersin öğretim elemanı ile öğrenciler arasındaki etkileşim ve iletişim çok düşüktür. Alanyazında yapılan farklı araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Kaya, Sungurtekin ve Deniz, 2017; Krause, 2005). Öğretim elemanının ilgisizliği, öğrencilerle aynı ortamlarda bulunmak istememesi (Kaya, Sungurtekin ve Deniz, 2017), öğretim elemanlarına ders dışında ulaşılamaması, öğrenci-öğretim elemanı arasında dersin dışında paylaşım alanlarının bulunmaması gibi etkenler bu sonucu önemli ölçüde etkilemektedir. Oysaki öğretim elemanları öğrencilerin kendi akademik çalışmalarına ve tüm öğrenme ortamına (üniversiteye) etkin katılım göstermelerinde önemli rol oynamaktadır (Krause, 2005).

Araştırma sonuçları, dersin öğretim elemanı ve öğrenciler arasındaki zayıf iletişimin aksine, öğrencilerin birbirleriyle iletişiminin oldukça güçlü olduğu ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler çoğu ders saatleri dışında bir araya gelmekte ve ders hakkında bir paylaşım ortamı oluşturmaktadır. Ancak dersin öğretim elemanı ile bu güçlü iletişimi kuramamaktadır. Bu durum öğrencilerin akademik katılım düzeylerinin yüksek düzeyde olmamasının nedenleri arasında da gösterilebilir. Çünkü öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişim bağının zayıf olması; öğrenciler üzerinde çeşitli olumsuz etkiler meydana getirir, öğrencideki motivasyonu ve beraberinde akademik başarıyı da düşürmektedir (Memişoğlu, 2011). Öğretim elemanlarının sahip olması beklenen en önemli niteliklerden biri iletişim becerisidir (Arslantaş, 2011; Kumral, 2009; Tam, Heng ve Jiang, 2009). İletişim becerisine sahip bir öğretim elemanı öğrencilerin çok yönlü gelişimini, olumlu tutumlar ve algılar geliştirmesini, kendini daha iyi ifade etmelerini sağlar (Başar, 2000); dolayısıyla öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel katılım düzeylerini arttırmada etkili olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeyleri düşüktür. Öğrencilerin yarısından fazlası bir önceki dönemde konser, müze ve doğa gezisine katılmamıştır. Yarısına yakını tiyatroya gitmemiştir. Bu durum Karakuyu ve Yöndem (2013) tarafından İstanbul'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışma sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Son olarak öğrencilerin yaklaşık yarısı üniversitedeki eğitim tecrübelerini ve kendi performanslarını da iyi olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı üniversitelerinden memnundur. Akademik faaliyetlere etkin katılım düzeyi orta ve sosyal/ kültürel faaliyetlere katılım düzeylerinin düşük olmasına rağmen öğrencilerin üniversitelerinden memnun olmaları dikkat çekici bir durumdur. Türkiye Üniversiteler Memnuniyet Araştırması'na göre 174 üniversiteden 76 üniversitede öğrenciler "Öğrenim Deneyimlerinin Tatminkârlığı" açısından, 42 üniversitede ise "Genel" olarak üniversitelerinden memnun olduklarını belirtmiştir (Karadağ ve Yücel,

2017. Bu sonuçlara göre, üniversitelerin öğrencilere sundukları olanakların onların beklentilerini karşıladığı söylenebilir.

21. yüzyıl bilgi toplumlarında; bilimsel, ekonomik, teknolojik, sosyal gelişmeleri takip eden ve bunlara etkin katılım gösteren bireylere gereksinim duyulmaktadır. Bu niteliklere sahip olan bireylerin yetiştirilme görevini üstlenen eğitim kurumlarından üniversiteler; öğrencilere kendilerini hem akademik hem de sosyal/kültürel alanlarda geliştirmelerine imkân sağlayacak olanaklar sunmalı ve onları teşvik etmelidir. Öğrencilerden beklenen ise kendilerine sunulan akademik, sosyal, kültürel faaliyetlere etkin katılım göstermeleridir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerin akademik faaliyetlere katılım düzeyleri orta düzeydedir. Bu düzeyin artırılması için üniversitelerde öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde aktif olmalarını sağlayan öğrenen merkezli yaklaşımlar uygulanmalıdır. Geleceğin öğretmenlerinin mesleki yaşamlarında uygulaması beklenen yaklaşımlara ilişkin kuramsal bilgi ve beceriler meslek öncesi eğitim sürecinde gerçek öğrenme ortamlarıyla onlara kazandırılmalıdır. Bir diğer ifadeyle, öğretmen adaylarına rol model olan öğretim elemanları aktif öğrenme yaklaşımlarını kullanmalı ve öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine dâhil olmasını sağlamalıdır. Öğretim elemanları bu konuda kendini sürekli yenilemeli ve geliştirmelidir. Öğretim elemanları için “Öğretim niteliğini artırma”ya yönelik kurslar ve hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Öğrencilerin akademik faaliyetlere katılım düzeyini artırmanın yollarından biri de öğrencilerin birbirleriyle olan güçlü iletişim becerilerini fırsata dönüştürerek öğretim elemanlarıyla olan iletişim düzeylerini yükseltmek olabilir. Bunun için işbirlikçi eğitim anlayışına uygun olarak geliştirilen/ uygulanan öğretim programlarından yararlanılabilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerin sosyal/ kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri düşüktür. Üniversite öğrencilerinin sosyal kültürel faaliyetlere katılımlarını artırmak için üniversite bünyesinde ücretsiz sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Müzik ve tiyatro toplulukları, film günleri, geziler ve daha farklı etkinliklere dersin öğretim elemanı teşvikiyle katılım sağlanabilir. Böylece öğretim elemanı-öğrenci iletişimi de güçlendirilebilir. Benzer şekilde öğrencilerin Erasmus ya da Mevlana gibi değişim programlarıyla farklı yerler ve kültürler görmeleri için yine öğretim elemanlarının teşviki gereklidir. Bu konuda öğrencilerin bilinçlendirilmesi, motivasyonlarının artırılması ve maddi desteğin sağlanması için fakülte dekanlıklarından destek alınabilir. Dersin öğretim elemanı, dersine uygun bulunduğu konularda varsa uygun sinema-tiyatro-geziler düzenleyebilir. Dersin konusunu bir sosyal ya da kültürel faaliyetle ilişkilendirebilir.

Yükseköğretimde etkin katılım, Türkiye’de yapılan çalışmalar arasında oldukça sınırlıdır. Mevcut araştırmada, üniversite öğrencilerinin akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeyi nicel yöntemlerle belirlenmiştir. Bununla beraber, çalışma sadece belirli bir durumu

betimlemektedir. Bu durum çalışmadan elde edilen bulgulara ilişkin bir sınırlılığı da beraberinde getirmektedir. Gelecek araştırmalarda öğrencilerin etkin katılım düzeylerinin öğrenim süreçleri boyunca nasıl bir değişim ya da yörünge izlediğinin belirlenmesi için boylamsal (longitudinal) araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalarla hem değişkenler arasındaki kuramsal düzeydeki nedensel ilişkilerin belirlenmesi hem de katılım ya da bağlılık düzeyinin öğrenim görülen süre boyunca değişimi belirlenebilir. Nitel yöntemler kullanılarak öğrencilerin etkin katılımında bulunmama durumlarının nedenleri incelenebilir. Üniversitelerin farklı fakültelerinde ve farklı sınıf düzeylerinde öğrencilerin etkin katılım düzeyini karşılaştırmalar yaparak inceleyen çalışmalar yapılabilir.

ORCID

Elif İlhan <https://orcid.org/0000-0002-8536-1571>

Şefika Sümeyye Çam <https://orcid.org/0000-0001-9360-0758>

Zekeriya Çam <https://orcid.org/0000-0002-2965-2390>

Kaynaklar

- Arastaman, G. (2009). Lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık (school engagement) durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 102-112.
- Arslantaş, H. İ. (2011). Öğretim elemanlarının öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri, iletişim ve ölçme değerlendirme yeterliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 487 – 506.
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personnel*, 25(4), 297-308.
- Aydın, Y. Ç., Güneri, O. Y., Yıldırım, F. B. ve Çağ, P. (2015). Predicting college student success: College engagement and perceived English language proficiency. *Çukurova University. Faculty of Education Journal*, 44(2), 229.
- Barnett, R., ve Coate, K. (2005). *Engaging the curriculum in higher education*. Maidenhead, UK: Open University.
- Başar, H. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Bensimon, E.M. (2009). Foreword. Harper, S.R. ve Quaye, S.J. (eds.) *Student engagement in higher education*. New York and London: Routledge.
- Billingham, R. (2017). *Student engagement: The what, the why and the how*. Retrieved from <http://www.eaie.org/blog/student-engagement-what-why-how/>.
- Can, S. (2008). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Carini, R. M., Kuh, G. D., & Klein, S. P. (2006). Student engagement and student learning: Testing the linkages. *Research in Higher Education*, 47(1), 1-32.
- Cheminais, R. (2008). *Every child matters: A practical guide for teaching assistants*. David Fulton.
- Coates, H. (2005). The value of student engagement for higher education quality assurance. *Quality in Higher Education*, 11(1), 25-36.

- Coates, H. (2007). A model of online and general campus-based student engagement. *Assessment ve Evaluation in Higher Education*, 32(2), 121-141.
- Çapa-Aydın, Y., Uzuntiryaki-Kondakçı, E., Temli, Y., & Tarkin, A. (2013). Adaptation of Sources of Self-Efficacy Inventory into Turkish. *İlköğretim Online*, 12(3), 749-758.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., ve Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.
- Güvenç, H. (2015). Etkin katılım ölçeği geliştirme ve uyarlama çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16 (1), 255-267.
- Harper, S. R., ve Quaye, S.J. (2009). Beyond sameness, with engagement and outcomes for all. S.J. Quaye ve S.R. Harper's (eds.) *Student Engagement in Higher Education*. New York: Routledge.
- HEFCE. (2008). *Tender for a study into student engagement*. Bristol: Higher Education Funding Council for England .
- Hu, S., ve Kuh, G. D. (2002). Being (dis)engaged in educationally purposeful activities: The influences of student and institutional characteristics. *Research in Higher Education*, 43(5), 555-575.
- Indiana University Center for Postsecondary Research (2002). *From promise to progress: How colleges and universities are using student engagement results to improve collegiate quality?* Indiana Center for Postsecondary Research, Bloomington
- İlhan, E. (2018). *Üniversitelerin lisans programlarında uygulanan çekirdek programın değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kahn, P. E. (2014). Theorising student engagement in higher education. *British Educational Research Journal*, 40(6), 1005-1018.
- Kahu, E. R. (2013). Framing student engagement in higher education. *Studies in Higher Education*, 38(5), 758-773.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2017). *Türkiye üniversite memnuniyet araştırması*. Eskişehir: Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı.
- Karakuyu, M., ve Güzelgül Yöndem, S. (2013). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin sosyo kültürel özelliklerinin tespiti ve analizi: İstanbul örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 172-192.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M. F., Sungurtekin D., ve Deniz, S. (2017). Üniversitelerde öğretim elemanı kaynaklı sorunlar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 176-195.
- Krause, K. (2005, September) Understanding and Promoting Student Engagement in University Learning Communities. Paper presented as keynote address: Engaged, Inert or Otherwise Occupied?: Deconstructing the 21st Century Undergraduate Student at the James Cook University Symposium 'Sharing Scholarship in Learning and Teaching: Engagin Students' James Cook University, Townsville/Cairns, Queensland, Australia.
- Krause, K., ve Coates, H. (2008). Students' engagement in first-year university. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 33 (5),493-505.
- Kuh, G. D. (2009). What student affairs professionals need to know about student engagement. *Journal of College Student Development*, 50 (6), 683-706.
- Kuh, G. D. (2001). Assessing what really matters to student learning inside the national survey of student engagement. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 33(3), 10-17.
- Kuh, G. D. (2005). Putting Student Engagement Results to Use: Lessons from the Field. *Assessment Update*, 17(1), 12-13.
- Kuh, G. D., Cruce, T. M., Shoup, R., Kinzie, J., ve Gonyea, R. M. (2008). Unmasking the effects of student engagement on first-year college grades and persistence. *Journal of Higher Education*, 79 (5),540-563.

- Kuh, G. D., Kinzie, J., Schuh, J. H., ve Whitt, E. J. (2005). Never let it rest: Lessons about student success from high-performing colleges and universities. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 37 (4), 44-51.
- Kuh, G. D., Kinzie, J., Buckley, J. A., Bridges, B. K., ve Hayek, J. C. (2007). *Piecing together the student success puzzle: Research, propositions, and recommendations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kuh, G. D., ve Schneider, C. G. (2008). *High-impact educational practices: What they are, who has access to them, and why they matter*. Washington, DC: Association of American Colleges and Universities.
- Kumral, O. (2009). Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının davranışlarına yönelik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2009), 92-102.
- Lizzio, A., & Wilson, K. (2009). Student participation in university governance: the role conceptions and sense of efficacy of student representatives on departmental committees. *Studies in Higher Education*, 34(1), 69-84.
- Maskell, E. C. ve Collins, L. (2017). Measuring student engagement in UK higher education: Do surveys deliver? *Journal of Applied Research in Higher Education*, 9(2), 226-241.
- McClenney, K. (2007). Research update: The community college survey of student engagement. *Community College Review*, 35(2), 137-146.
- McCormick, A. C., Kinzie, J. ve Gonyea, R. M. (2013). *Student engagement: Bridging research and practice to improve the quality of undergraduate education*. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/f65c/5572e003fa50717f294594b33686dab725a7.pdf>
- Memişoğlu, S. P. (2011). Sınıfta iletişim süreci. M. Şişman ve S. Turan (Ed.) *Sınıf yönetimi* içinde (s. 133-146). Ankara: Pegem Akademi.
- National Survey of Student Engagement (NSSE). (2015). *NSSE Annual Results 2015*. Erişim adresi: http://nsse.indiana.edu/NSSE_2015_Results/index.cfm
- Odabaş, H., Odabaş, Y., & Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Önen, E. (2014). Öğrencinin okula bağlılığı ölçeği: Türk ortaokul ve lise öğrencileri için uyarılma çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 221-234.
- Pascarella, E. T., ve Terenzini, P. T. (2005). *How college affects students: A third decade of research (Vol. 2)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pike, G. R., Schroeder, C. C., & Berry, T. R. (1997). Enhancing the educational impact of residence halls: The relationship between residential learning communities and first-year college experiences and persistence. *Journal of College Student Development*, 38(6), 609-621.
- Radloff, A. (2011). *Student engagement in New Zealand's universities*. Melbourne: Australian Council for Educational Research (ACER).
- Rush, L. ve Balamoutsou, S. (2006, September). Dominant Voices, Silent Voices and the Use of Action Learning Groups in HE: A Social Constructionist Perspective. British Educational Research Association Annual Conference'da sunulmuş bildiri, University of Warwick.
- Tam, K. Y., Heng, M. A., ve Jiang, G. H. (2009). What undergraduate students in China say about their professors' teaching. *Teaching in Higher Education*, 14 (2), 147-159.
- Trowler, V. (2010). *Student engagement literature review*. York, UK: The Higher Education Academy.
- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Watkins, C., E. Carnell, C. Lodge, P. Wagner and C. Whalley. 2002. Effective learning. London, Institute of Education, *National School Improvement Network Research Matters* series No.17.
- Yılmaz, B., Köse, E., ve Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 22-51.

Tross, S. A., Harper, J. P., Osher, L. W., & Kneidinger, L. M. (2000). Not just the usual cast of characteristics: Using personality to predict college performance and retention. *Journal of College Student Development*, 41(3), 323-334.

Extended Summary

Student Engagement in Academic, Social and Cultural Activities at Higher Education

Introduction

Today's scientific, economic, technological and social developments have increased the expected qualities of individuals. These qualities are related to both academic and social-cultural development of individuals. For this reason, it is necessary for the students especially at higher education level- to engage in social and cultural activities provided to them as well as academic activities. Student engagement in academic, social and cultural activities in the context of higher education has become a particularly noteworthy concept in recent years. Student engagement can be described differently. For instance; Krause (2005) described it as "the nature of the effort students demonstrate to participate in educational activities that will provide them with direct access to the output". Kuh (2009, p.683) explained it as "to participate in events related to the goals determined by the university in terms of students and the time-effort the institutions spend to participate students in such activities in terms of universities. Lastly, Trowler (2010, p.3) indicates it as "time, effort and sources spent by both students and institutions to increase their experience, to achieve their learning outcomes, and to improve their performance, institutional performance and recognition".

The increase in the number of students in the context of higher education, the diversification of the student profile, the increase / diversification of the qualities expected from students, have emphasized the importance of the opportunities provided for students at the universities. According to student researches in the United States, what students experience in college is more important than who they are or what university they attend (Kuh, 2001). The situation in which the students experience the opportunities offered to them is directly related to their level of engagement. Trowler (2010), who conducted a comprehensive review of the studies done in this regard, has concluded that there is a connection between student engagement and many important variables. These variables are academic achievement (Astin 1977, 1993; Indiana University Center for Postsecondary Research 2002; Kuh & Vesper, 1997; Pike, Schroeder & Berry 1997; Tross, Harper Osher & Kneidinger 2000; Lizzio & Kuh et al. 2005; Kuh et al. 2007; Pascarella & Terenzini 2005), satisfaction (Astin, 1985, 1993; Goodsell, Maher & Tinto, 1992; Kuh & Vesper 1997; Kuh et al 2005; Kuh et al. 2007; Pascarella & Terenzini, 2005), personal development (Carini, Kuh & Klein, 2006), the quality of life after school (Kuh, 2009; Pascarella & Terenzini, 2005).

Today, when political and institutional emphases (Maskell & Collins, 2017) of assessing the performance of universities have increased dramatically, student engagement is crucial in ensuring the

quality of teaching and learning that universities are trying to achieve. Efforts to increase the quality of teaching in higher education and student engagement in many higher education contexts should also be carried out in Turkish higher education. However, studies conducted in Turkey in this direction is quite limited. There are some studies (Arastaman, 2009; Güvenç, 2015; Önen, 2014) to determine the level of student engagement in elementary and secondary education in the domestic literature and the studies conducted to determine the student engagement in the higher education are very limited (Çapa Aydın vd., 2012). This study is important in terms of removing the limitations in the domestic literature, presenting theoretical and practical data for the studies aimed to determine the level of student engagement and making suggestion for improving the level of student engagement. But firstly it is needed to determine the current situation - the level of student engagement at higher education. In this study, it was aimed to determine the engagement levels of students in academic, social and cultural activities.

Method

The study model was survey and quantitative research method was used. The study group was composed of 451 students from different departments of a state university's faculty of education in 2016-2017 academic year in Ankara. As the data collection tool, the questionnaire of the University Student Engagement in Academic, Social and Cultural Activities (US-EASCA) was developed by the researchers. Expert opinion was received for the content validity of the questionnaire; The Cronbach Alpha reliability coefficient was also estimated as .91. The data was analyzed with basic descriptive statistics.

Results, Suggestions and Discussion

As a result of the study, the level of student engagement in academic activities is moderate; it is low in social and cultural activities. In addition, some other findings are that students do not communicate adequately with the instructor outside the class, but are in constant contact with each other; that the in-class activities do not force them, but they are challenged by the examinations. Nearly half of the students have also regarded their educational experience and their performance as "well". Approximately half of the students participating in that study were satisfied with their universities. It is remarkable that students were more satisfied with their colleges, even though their level of engagement was "medium" for academic activities and "low" for social/cultural activities.

In order to raise the level of student engagement in academic activities, curricula should be developed to enable students to engage in activities in and out of the classroom. On the one hand, to increase the level of student engagement in social and cultural activities, free activities should be organized and students should be encouraged to engage in them. Effective participation in higher education is a fairly new concept for local literature and related studies are rather limited. For that

reason, different studies can be done using qualitative methods. Also various studies can be conducted by examining the student engagement levels of students at different faculties of universities and at different grade levels.

In the 21st century information societies; individuals should follow scientific, economic, technological, social developments, and participate in them. Universities like other educational institutions that undertake the duty of raising individuals with these qualifications should provide opportunities for students and encourage them to participate in them to develop themselves in both academic and social/cultural spheres. Students are expected to have active engagement in the academic, social and cultural activities offered to them.